

Importy terry sigilaty

Keywords: terra sigillata, workshop, Dragendorff, Rheizabern, Westendorf, imports, barbaricum, Roman pottery

Terra sigillata je typ římsko-provinciální keramiky. Tato keramika je značně ceněna nejen pro svou vysokou kvalitu, ale mnohdy i velice propracované výzdobné motivy. Název pochází z latinského terra- hlína a sigillatum neboli pečetidlo. Charakteristickým znakem zmíněné keramiky je barva použité hlíny, která je zbarvena do červena. Výroba tohoto typu keramiky probíhala v několika centrech, které se nacházely v různých částech římské říše. Ve své práci bych se rád zaměřil výhradně na nálezy na území Čech a Moravy.

Morava

Historicky nejstarší nálezy na Moravě patří do tvorby jihogalských dílen. Jediným zástupcem je dílna La Graufesenque. Dílna začala produkovat zboží na počátku našeho letopočtu, [nejstarší odhady hovoří o roku 10 před n. l.]. Její provoz trval až do první poloviny druhého století. K nejvýznamnějšímu nálezu na Moravě patří jednoznačně zlomek reliéfní výzdoby z mísy Drag. 29 z Brna-Chrlic, který je datován do doby vlády císaře Claudia. Přesné datování bohužel znesnadňuje skutečnost, že tento výzdobný prvek se používal až do vlády císaře Vespasiana. (Klanicová 2007, 177).

Produkce středogalských dílen je reprezentována dílnou v Lezoux. Z celkového množství padesáti jedna fragmentů lze podrobněji zařadit dvacet jedna zlomků. Ty dávají pouze dva typy- jedná se o reliéfní zdobenou mísu Drag. 37 a nezdobený talíř Drag. 18/31. Dílna v Lezoux produkovala své výrobky od počátku druhého století našeho letopočtu a jejím hlavním odběratelem byla překvapivě Anglie. Na Moravě bylo identifikováno zboží se značkou celkem pěti mistrů, kteří působili v Lezoux. Nejpočetnější jsou výrobky mistra Cinnama, který pracoval jako mistr v první polovině druhého století našeho letopočtu. Vysoká kvalita sigillatového zboží z dílen v Lezoux je dobře patrná z nálezu zlomku reliéfní vyduuté mísy Drag. 37 z výzkumu v Pasohlávkách. Konec výroby v Lezoux se datuje ke konci markomanských válek. Této skutečnosti napovídá fakt, že množství nalezeného materiálu značně z této výroby značně pokleslo a bylo nahrazeno jinými (Klanicová 2007, 177, 178).

Z celkového množství nalezených fragmentů jsou nejvýznamnější ty, jež pocházejí z produkčního centra v Horní Germánii. Mezi nejdůležitější patřila bezesporu dílna v Rheizabernu v oblasti Porýní. Nálezy v počtu 152 ks zastupují více jak 60% celkového materiálního složení nálezu TS na území Moravy. Nejstarší fragmenty na Moravě lze datovat do 2. století našeho letopočtu, kdy je patrný jasný nárůst obliby na úkor dílny v Lezoux, která pokračuje ve své výrobě po celou dobu provozu Rheizabernské dílny. Nejčastějším typem fragmentu jsou opět mísa Drag. 37 s bohatou reliéfní výzdobou a nezdobený talíř Drag. 18/31. Vzhledem k rozsahu svého referátu se zaměřím pouze na nejdůležitější období pro Moravu, a to na fázi Bernhard II., která se v absolutních datech řadí do let 170/178- 210/220. Zlomky z tohoto období byly nalezeny např. v Klentnici nebo Hraběticích. Výrobky Rheizabernské provenience přestaly proudit do barbarika vlivem vpádu Alamanů v roce 233. Dílna se tak omezila spíše na místní obyvatelstvo. Produkce v těchto dílnách se datuje zhruba do roku 275 n. l. (Klanicová 2007, 179,188).

Další významnou dílnou byl Westendorf. Do roku 2007 bylo nalezeno 42 fragmentů, což činí 16% celkového množství ze všech nalezených kusů na Moravě. Jediným identifikovatelným tvarem je opět mísa Drag. 37. Westendofská dílna fungovala poměrně krátce. Její založení se datuje zhruba do poslední čtvrtiny druhého století.

Údajně měla pokrýt výpadek dovozu TS z Rheizabernu, který vznikl vlivem markomanských válek.

Založení dílny ale může souviset s celkovým rozvojem provincie Panonie za vlády Severovců. Provoz však bohužel netrval dlouho, v dílně byla zrušena činnost vlivem vpádu Alamanů v roce 233 n. l. (Klanicová 2007, 182,183).

V neposlední řadě bych rád zmínil dílnu Phaffenhofen. Celkové množství nalezených fragmentů z této dílny je v moravských nálezech sice zanedbatelné (3 ks), přesto hraje podle mého názoru důležitou roli. Tato dílna byla totiž založena značně pozdě oproti ostatním zmíněným dílnám, a to v letech 210/220 našeho letopočtu (Klanicová 2007, 183, 184).

Mezi nalezené fragmenty patří např. zlomek mísy Drag. 37 z Klentnic. Dílna fungovala i po vpádu Alamanů až do třetí čtvrtiny 3. století. (Klanicová 2007, 184).

Čechy

Pro území Čech je známo mnohem méně zlomků TS než pro Moravu, přesto artefakty z Čech hrají podstatnou roli v pochopení důležitosti importovaného zboží. Celkově bylo na území Čech nalezeno 62 fragmentů importované TS (Halama 2007, 200).

Podobně jako na Moravě jsou nejstarší nálezy z jihogalských dílen. Bohužel stejně jako na Moravě, tak i v Čechách bylo objeveno jen několik málo kusů. Jako jeden z mála příkladů mohu zmínit nálezy části okraje mísy Drag. 18 (3. třetina 1. století n. l.) ze Sedlce (Halama 2007, 208).

Středogalská produkce byla identifikována v počtu dvaceti fragmentů, což činí zhruba 30% z celkového množství materiálu. Mezi zjištěné tvary opět patří mísa Drag. 37, a v poněkud menší míře talíř Drag. 18/31. Největší podíl na středogalské produkci má opět dílna v Lezaux, což jasně dokládají výrobky mistra Cinnama. Celkově byly nalezeny fragmenty z pěti nádob tohoto mistra (Halama 207, 209).

Stejně jako na Moravě, tak i v Čechách, náleží největší podíl nálezů dílně v Rheizabernu. Z celkového množství objevených fragmentů se jedná o zhruba 40%. Tvarově byly Rheizabernské výrobky mnohem variabilnější než výrobky ostatních dílen. Identifikována byla kromě obvyklých tvarů také např. mísa Drag. 33 nebo tenkostěnná miska Drag. 41 s vrubořezem ze Sedlce. I přes nejasné chronologické určení se lze domnívat, že importy TS proudily do Čech podobným způsobem jako na Moravu (Halama 2007, 210, 211).

Jako určitou zajímavost bych rád uvedl výskyt tzv. pozdně argonské a severoafrické TS na našem území. Oba tyto druhy patřily k pozdní produkci římské říše, jenž se datuje k přelomu 4. a 5. století. Nejvíce fragmentů bylo nalezeno na oppidu Závist [7 ks]. Většinou se jednalo o mísy Chenet 319/320, které vycházejí z do té doby oblíbených tvarů. Tyto fragmenty lze je datovat do 1. poloviny 5. století. Další významný nálezy několika střepů byl učiněn ve Slavhosticích (Halama 2014, 388).

Shrnutí

Tera sigillata jistě patřila ke značně oblíbenému typu římského zboží, což nám dokládají, byť pouze fragmentárně dochované, četné nálezy na celém území České republiky. Stejně jako Římané, museli i ostatní tehdejší obyvatelé barbarika obdivovat neobvyklou, jasně rudou barvu a propracovanost figurální výzdoby. V budoucnu se nám snad podaří více objasnit celý proces transportu importovaného zboží, abychom mohli lépe pochopit obchodní vazby mezi Římskou říší a barbarikem.

Resume

Terra Sigilata is a very valuable kind of Roman pottery, which was made at several places all around of the Roman Empire. For our territory, the most important workshops were located in Northern Germania, namely at Rheizabern and Westendorf. Most of the workshops, produced their goods around a second century A.D. Most of the traces of imported goods, sadly slow down during Marcomannic wars. After that they slowly recover until the Alamanni broke through the Danube frontier into the provinces in 233, causing widespread damage there. Most typical kind of products founded in the middle Europe are bowl Drag. 37 and plate Drag. 18/31. The late phase of production in Roman workshops, is presented by several findings of late Argonic and North African TS. These discoveries were made at site of abandoned oppidum Stradonice, and one example of the late sigillata products was found near village called Slavhostice.

Zdroje:

Halama, J. 2007: Nález Terry sigillaty v Čechách. In: E. Droberjar – O. Chvojka (eds.), Archeologie barbarů 2006. Sborník příspěvků z II. protohistorické konference, České Budějovice 21.-24.11.2006. České Budějovice, 195-240.

Halama, J. 2014: Pozdní argonská a severoafrická sigillata z Čech – doklady místních germánských elit? In: B. Komoróczy (ed.), Archeologie barbarů 2011. Spisy archeologického ústavu AV ČR Brno 44, Brno, 387-406.

Klanicová, S. 2007: Nové poznatky o Importu Terry Sigillaty na Moravě In: E. Droberjar – O. Chvojka (eds.), Archeologie barbarů 2006. Sborník příspěvků z II. protohistorické konference, České Budějovice 21.-24.11.2006. České Budějovice, 175-194.